

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

04/14/2022

محمد صالح گردش

وجه تسمیه اسم لوگر^۱

لوگر یکی از ولایات مرکزی و از لحاظ تشکیلات اداری از زمره ولایات درجه سوم کشور ماست. این خطه در گذشته ها از مربوطات سرزمین کابلستان بوده، و این موضوع از آثار به دست آمده ساحه «خروار» کاملاً مشهود است. لوگر در آثار و نوشته های سانسکریت به هیئت «لوکرنا» یاد گردیده است. این ولایت یکی از ساحات تاریخی و قدیم است، چنانکه از آثار به دست آمده خروار و سجاوند این موضوع کاملاً برملا شده است که لوگر یکی از زیستگاه های قدیم این سرزمین و تاریخش حکایتگر گذشته های دور و نامعلوم است. کلمه سجاوند (سکاوند) یاد آور مردم قدیم و باستانی سکاها (اسکیت ها) و نیز نام شخصیت اساطیری سهاک (ضحاک) خواهد بود. همین حالا یکی از اقوام باشنده ولایت لوگر قومی به نام «جمشیدی»، یکی از شاخه های قوم ایماق است که یاد آور اسم شخصیت اساطیری «جم» (یم) یکی از نخستین شاهانی دوران پیشدادی (پیش زادی) می باشد.

بعضی از مؤرخین و ادبیات شناس ها چون مرحوم «رحیم الهام»، کلمه لوگر را از ریشه کلمه ترکیبی «لوی غر» به معنی کوه بزرگ دانسته است. اما طوری که دیده می شود در ساحه جغرافیای فعلی لوگر کدام کوه و یا قله بزرگ وجود ندارد، اما از آنجایی که لوگر در گذشته ها از مربوطات کابلستان قدیم بوده است، بعید نیست که در خطه لوگر باستانی که حالا حدود اربعه آن برای ما معلوم نیست، کوه بزرگ (لوی غر) در دلی جغرافیای آن روزی اش جا داشته است؛ زیرا کابلستان یکی از مناطق کوهستانی بوده است، چنانکه دریای کابل در عصر ویدی و در کتاب ریگ ویدا به نام «کابها» یا «کوبها» یاد گردیده است. شاید اسم دریای کابل مشتق از اسم خود این سرزمین بوده باشد، زیرا جزء اول آن اسم که کوب باشد با کلمه کئوف (کوف) در اوستا که کوه را می گفته اند از یک ریشه به نظر می رسد.

و هم یکی از نام های قدیم کابل، کاورا یا کابورا بوده است که پایتخت و مرکز کابلستان از ناحیت سیستان بوده است. (کابل قدیم. ص 4)

همین گونه به احتمال زیاد جزء دوم کلمه لوگر، (گر) از ریشه کلمه اوستایی «گئیری» به معنی قله یا نقطه بلند کوه خواهد بود. این همان کلمه ایست که ممکن است در زبان پشتو به هیئت «کور» و در زبان هندی به هیئت «گهر» (خانه) باقی مانده باشد. بنابراین ممکن است که جزء دوم این کلمه با قله و یا کوه رابطه نگیرد و لوگر در حقیقت به معنی «خانه بزرگ» خواهد بود، که البته دست ویرانگر زمان از آن خانه بزرگ و دست ساخت مردم این خطه نیز به جزء از نام، دیگر کدام نشانهایی باقی نگذاشته است.

اگر کلمه لوکرنا را در زبان سانسکریت که اسم قدیم این خطه بوده در نظر بگیریم و کلمه کرنا را به معنی «شیپور» که در گذشته ها یکی از آله های صوتی در جنگ با خصم به کار می رفته، بدانیم، باید گفت که سرزمین لوگر مرکز ساخت و ساز کرنا (شیپور) های بزرگ بوده است. طوری که همه می دانند این سرزمین با داشتن سبک خاص موسیقی شهرت جهانی دارد و استفاده از دهل دو سر که امروز در موسیقی محلی از آن استفاده می گردد، در گذشته ها با کرنا (شیپور) یکجا به خاطر روحیه بخشیدن رزمندگان خودی و ایجاد رعب و ترس جنگجویان خصم به کار می رفته است.

در رابطه به وجه تسمیه لوگر یک مورد دیگر را نیز ارائه می دارم و آن این که اگر کلمه کرنا را از ریشه مصدر انجام دادن و کردن کار در زبان های هندی و پشتو و پارسی بدانیم، این جزء در این ترکیب اسم ساز بوده است. پس لوکرنا ممکن است در اصل «روکرنا» بوده باشد و این کلمه ایست که هیئت دیگر آن در زبان پارسی «روگر» (رویگر) خواهد

د پانو شمیره: له 1 تر 2

افغان جرمن آنلاين په درنېنت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرولو مخکي په خیر و لولئ

بود، و آن کسی را می‌گویند که ابزار روپین می‌سازد. یا ابزار و ظروف فلزی را با روی یا قلع سفید می‌کند که سفید گر، مسگر و سفار گویم. پس رویگر (روگر) همان کلمه‌ایست که به‌تدریج به‌هیئت لوگر تحول نموده باشد. استنادی که می‌توان در زمینه‌ارائه نمود این است که سرزمین لوگر یکی از مراکز مهم پیداوار مس است، و «مس عینک» اخیراً دومین معدن مس در سطح جهان به‌ثبت رسیده است. پس گفته می‌توان که مردم این سرزمین با شناخت و دسترسی به این عنصر، در به‌کارگیری و استفاده از آن نیز تاریخ طولانی خواهند داشت و مس یکی از نخستین فلزاتیست که انسان‌ها آن را در ساخت و ساز احتیاجات شان از گذشته‌های دور به‌کار گرفته‌اند.

در لوگر پیروان دو مذهب شیعه و سنی و اقوام پشتون و پارسی و اورملی از گذشته‌ها بدون منازعه درکنار هم زیسته‌اند. مردم لوگر نسبت نزدیکی‌ش با کابل، که از زمانه‌های دور مرکز سلطنت‌های قدیم بوده است، در تحولات سیاسی کشور نقش مهم و سازنده‌ی داشته‌اند چنان‌که در جنگ‌ها و مبارزات استقلال خواهانه در سه جنگ افغان و انگلیس، شخصیت‌ها و رجال سیاسی و نظامی این خطه از خود رشادت‌ها نشان داده‌اند که تاریخ نام‌های نامی شان را چون «امین الله خان لوگری» به‌ثبت دارد. مردم لوگر در مبارزات استقلال طلبانه و نیز حاکمیت ایدئولوژی‌های ترقی خواهانه و پیشتازانه، مبارزه نموده‌اند و قربانی‌های داده‌اند که از جمله می‌توان در قرن اخیر از خانواده مبارز کشور «غلام نبی خان چرخ» یاد آور شد. این ولایت فرزندان خادم به وطن نیز فراوان داشته است و از جمله یکی آن «خواجه فیض محمد خان» است که مردم پکتیا تا هنوز از خدمات وی به نیکویی یاد می‌کنند. رئیس‌جمهور فعلی کشور ما دکتر اشرف غنی که یکی از شخصیت‌های برجسته و از بزرگان فکر و اندیشه و ایدئولوژی زمان ماست نیز از سرزمین لوگر است.

پایان

منابع

^۱ گردش، محمد صالح. ریشه و معنی واژه اوستا. مزارشریف: مطبعه صورتگر، زمان چاپ ۱۳۹۷، صص ۱۳۵-۱۳۲

آهنگ، محمد آصف. کابل قدیم. کابل: بنگاه انتشارات میوند، ۱۳۸۷